

N:o 151.

Af herr **J. Eklund**, om ändrad lydelse af § 22 i förordningen angående villkoren för försäljning af brännvin den 29 maj 1885.

Genom denna framställning tager jag mig friheten fästa representationens uppmärksamhet på ett missförhållande, som eger rum emellan stad och land, som enligt mitt förmenande bör, om än icke på en gång, dock successivt utjemnas. Ämnet därför är: »Utskänknings- och minuteringsafgifter, samt vinst å bolag för utskänkning af spirituosa försäljning».

Genom kongl. förordningen den 29 maj 1885, § 22, tillfalla vissa delar staden, vissa delar insättas i statskontoret, hvilka genom dettas försorg fördelas på rikets landstingsområden och tillfalla vidare lands-tinget, hushållningssällskapet, samt landsbygdskommunerna i enlighet med gifna föreskrifter.

För att belysa de stora företräden, som städerna ega framför landsbygden, tillåter jag mig ur »Bidrag till Sveriges officiella statistik rörande kommunernas fattigvård och finanser», som nyligen är utdelad, anföra följande:

År 1886 hade rikets 91 städer en inkomst af:

utskänknings och minuteringsafgift	1,167,144:	
dertill vinst å bolag för utsk. & minut.....	2,159,161:	3,326,305 kr.

Samma år hade dessa städer en folkmängd af resp. 824,357 invånare. Tänker man sig sagda inkomst 3,326,305 kr. lika fördelad mellan hvarje person, så falla 4 kronor 3,5 öre på hvarje individ.

Beträffande rikets 8 köpingar, så hade desse en inkomst af:

»utskänknings- och minuteringsafgift» af 9,153
 dertill vinst å bolag för utsk. & minut. .... 47,608 56,761 kr.

Dessa köpingar hade sagda år ett innevånareantal af 9,126 personer. Fördelas vinsten 56,761 kr. dem emellan, så falla cirka 6 kronor 22 öre på hvarje individ.

Tages återigen beräkningen från en annan synpunkt med stöd af »Finansdepartementets kontroll, och Justeringsbyrås berättelse för tillverkningsåret 1885—1886» så framgår deraf, att af de 5,775,955 kronor 85 öre, som sagda bränvinsutskänknings- och minuteringsrörelse inbringat, är denna vinst på så sätt fördelad att:

Landstingen erhållit	974,140: 78	
Hushållningssällskapen	728,543: 88	
Stadskommunerna	3,235,611: 80	
Landsbygdskommunerna	724,079: 20	
Provisioner m. m.....	<u>113,580: 19</u>	5,775,955: 85

Häraf finner man att landsbygden med ett invånareantal af 3,883,706 personer har haft en inkomst af — blott 18,⁶ öre pr individ, då stads- och köpingskommunerna med ett sammanlagdt innevånareantal af 833,483 personer deremot haft en inkomst af 3 kronor 88,² öre pr individ.

Utgifterna för fattigvården utgjorde, enligt statistiska centralbyråns berättelse år 1886:

I städerna:

För hus och inventarier: kr.....	632,434	
» vård och underhåll:.....	2,446,288	
» arbetsmaterialier:	99,990	
» aflöning:.....	272,619	
» öfriga omkostnader:	<u>199,844</u>	3,651,175 kr.

Den del af inkomsten för bränvinsförsäljningen, som tillfallit städerna, uppgår enligt härofvän intagen fördelning till 3,235,611,⁸⁰ kr. eller 88,⁷ % af budgeten.

Å landsbygden:

sammanlagda utgifterna	5.634,853 kr.
------------------------------	---------------

Den del af inkomsten för bränvinsförsäljningen, som tillfallit landsbygdskommunerna, uppgår enligt härofvän intagen fördelning till 724,079,²⁰ kr. eller blott 12,⁹% af budgeten.

Då man vidare besinnar att, enligt anförda berättelser, bränvinshandeln fortfar att allt mer och mer koncentreras i städerna och tillkomsten af nya rättigheter på landsbygden är mycket sällsynt, då merendels så väl kommunal- som stadsmyndigheter motsätta sig uppkomsten af sådana, så är en ändring af nöden.

Man må ingalunda beklaga, att en tillbakagång i bränvinshandeln å landet egt rum; dess befolkning gör det icke heller; men då de personer, som äro kallade att vårda landtkommunernas angelägenheter, finna, huru som deras utgifter i de flesta fall ökas år efter annat, om vi åt den hårdt betungade och skattdragande befolkningen se oss om efter en rättvisare fördelning af bränvinsvinsten eller ökade inkomstkällor, det torde vara ursäktligt. Det är fattigvården, som allmännast påkallar samhällenas största offervillighet och' den härå uppmärksamme skall i många för att icke säga alla fall anklaga spirituosa-försäljningen och den deraf härledande konsumtionen därför, och otvifvelaktigt har denna mening rätt.

Mycket arbete har blifvit utfördt i nykterhetens tjänst under de senare åren i syfte att åstadkomma en ändring till det bättre. I mångt och mycket hafva de ädla stråfvandena krönts med framgång och ehuru flere, som deltagit i dessa arbeten, mera gjort sig bemärkte genom nit än sann visdom, har dock vår nation börjat vakna upp och synes komma till besinning öfver sitt förnedringstillstånd.

Syftet härmed är icke att frammana erinringar om bränvinslagstiftningen i de framfarna tider; men jag tillåter mig dock blott i förbigående påminna om det faktum, att bränvinstillverkningen fordom var ett jordbrukarnes prerogativ. De missbrukade det, anklagades därför med rätta och afstodo derifrån mer och mindre godvilligt. Spirituosa-handeln har med få undantag blifvit stadssamhällenas företrädesrättighet, Sedan folket kommit till besinning, förekommer det ytterst sällan, att någon landtkommun söker och erhåller försäljningsrätt å sprit, ehuru det gamla begäret efter dessa drycker nog lever kvar hos en stor del af landtbefolkningen ändå, och för att åtkomma dem måste de afhemta dem från städerna.

Om man antager att i åtminstone rikets medelstora och mindre städer deras fleste och ansenligaste afnämare äro från landsbygden och att denna konsumtion alstrar utom intellektuel äfven ekonomisk ruin och hvarjehanda sjukdomar och att landtbefolkningen offerar oerhörda

summor på dessa varor, så torde både billighet och rättvisa kräfva, att dess kommuner i större mån, än som hittills varit fallet, återfå någon större del af vinsten, för att dermed bestrida sin fattig- och sjukvård, än som hittills egt rum.

Kongl. förordningen den 29 maj 1885 har slagit in på en rätt princip, i det den stadgar, att viss del af den vinst, som inflyter för rättighet till minuthandel med eller utskänkning af bränvin äfvensom af den nettovinst på rörelsen, som bolag i stad skall afstå, skall fördelas på deri angifvet sätt, ehuru den proportionelt rätta fördelningen af vinsten ännu icke hunnit vinna sin fulla tillämpning. Derfor tror jag att tiden för en ytterligare jemkning och rättvisare fördelning af vinsten mellan stad och land redan är inne, den påkallas af rättvisa och billighet, samt är högst nödvändig. De under sista åren utvidgade och fullkomnade sjukvårdsanstalterna kräfva af landstingen stora summor; och då, som förr är betonadt, fattigvårdsbördan kännes tryckande och är för många samhällen nästan olidlig, har jag trott mig böra påkalla en vidräkning.

Vidare kan jag icke tro, att någon sann fosterlandsvän skall kunna, genom att motsätta sig en reduktion till landstingens och landtkommunernas förmån, framträda och häfda ett påstående, att stadssamhällena hafva större behof af denna inkomst, som sannolikt till största delen inhöstats genom landtbefolkningens dåliga vanor, som rättare borde betecknas ovanor. Vill man nykterhet på allvar med vårt folk, så försvarar man sig ingalunda genom att ockra på lasten. Mig synes det vara naturligare att ännu skyndsammare beträda den väg, som slutligen skall tilltäppa en af hufvudådrorna för bränvinsfloden; ty när vi komma derhän, att stadssamhällena afstå från en sådan vinst, som är af allt annan natur än den att vara moraliskt ren, då skall den förnuftiga delen af landtbefolkningen hembära dem sin stora tacksamhet; men intill dess detta sker, tillåter jag mig vördsamt föreslå, det Riksdagen för sin del behagade förändra § 22 i »Kongl. Maj:ts nådiga förordning, angående villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller distillerade spirituösa drycker, den 29 maj 1885» till följande lydelse:

§ 22. De afgifter, som etc., lika.

För Stockholms stad:

sju tiondedelar tillfalla staden, så vida bränvinshandeln är öfverlåten åt bolag; i annat fall erhåller staden sex tiondedelar;
återstoden insättes i statskontoret.

För annan stad, som ej deltagar i landsting:

a) då bränvinshandeln i staden är öfverlåten åt bolag:

sex tiondedelar tillfalla staden;
 en tiondedel tillfaller länets hushållningssällskap;
 tre tiondedelar insättas i statskontoret;

b) då bränvinshandeln i staden ej är öfverlåten åt bolag:

fem tiondedelar tillfalla staden;
 en tiondedel tillfaller länets hushållningssällskap;
 fyra tiondedelar insättas i statskontoret;

för stad som deltagar i landsting:

a) då bränvinshandeln i staden är öfverlåten åt bolag:

tre tiondedelar tillfalla staden;
 tre tiondedelar tillfalla länets landsting;
 en tiondedel tillfaller länets hushållningssällskap;
 tre tiondedelar insättas i statskontoret;

b) då bränvinshandeln i staden ej är öfverlåten åt bolag:

två tiondedelar tillfalla staden;
 tre tiondedelar tillfalla länets landsting;
 en tiondedel tillfaller länets hushållningssällskap;
 fyra tiondedelar insättas i statskontoret;

öfriga delar af paragrafen lika,

eller skulle med anledning af detta förslag några vidare ändringar i kongl. förordningen vara af nöden, behagade utskottet derom draga försorg.

Anhålles ödmjukast om remiss till vederbörligt utskott.

Stockholm den 27 januari 1889.

J. Eklund.